

förhållande, utan att någon anmärkning föränledes hvarken deraf eller i anledning af hvad i öfrigt emot denna fonds förvaltning förekommit, såvida den åtgärd, som med lånen N:ris 38 och 138 ansetts nödvändig, under revisionens fortgång vidtagits och nöjaktig förklaring i öfrigt blifvit afgifven.

Af Direktionens afgifna berättelse framgår, att föreningen vid årets utgång innehaft 429 lägenheter, belånade ursprungligen med 2 480 200 mark. Då man till denna, genom amortisering väl något minskade summa, lägger räntor, förvaltnings och andra kostnader uppstår ett belopp, uppgående till omkring 3 300 000 mark, hvilken summa således utgör det belopp, hvartill föreningens lägenheter vid årets utgång stodo.

10

Den betydliga del af föreningens säkerhet som sålunda ligger i den inköpta jorden, har ledt revisorerne på den tanke, att en i Direktionens berättelse ingående kort relation om sättet för dessa jordegendoms förvaltning m. m. kunnat vara af intresse för en blifvande Bolagsstämma.

För revisorerne åtgår mycken illa betald tid, för att inkomma i den för en så beskaffad låneinrättning som Hypoteksföreningen nödiga, vidlyftiga bokföring, hvilken olägenhet i betydlig mon skulle afhjelpas derigenom, att revisorerne kunde väljas för tvenne år, då, sedan en revisor första året genom lottning afgått, af den kvarblifvande den nödiga insigten sålunda redan vore inhemtad.

20

Då i öfrigt några skäl till anmärkningar icke af oss kunnat finnas, få vi hos den blifvande Bolagsstämman förorda Direktionen och dess tjenstemän till erhållande af decharge för detta räkenskapsår.

Helsingfors, den 23 April 1870.

Herman Adlercreutz.

Gustaf Brandt.

30

7 TAL VID FINSKA PRESSENS SEKULARFEST

Hufvudstadsbladet n:o 14, 18.I 1871

»Vid fullgörandet af det uppdrag, jag erhållit, sätter mig redan början i förlägenhet. Jag borde kanske, för att påkalla några ögonblicks uppmärksamhet, börja med adressen: »Mine Herrar!» Men vi äro lycklige att se också damer genom sin närvaro försköna denna fest. Och jag befinner mig förlägen för att adressera mig äfven till dem, emedan ämnet föga erbjuder och framställningen föga torde förtjena deras uppmärksamhet.

40

Vore vi än lyckligare, att nämligen lefva ett århundrade framåt, år 1971, ja då vore det helt annat. Ty då kunde vi vänta, att det täcka könet skulle taga sin plats vid rådsbordet, på taburetterna, för att tala i en litet högre stil, uti representantkamrarnes talarestolar, vid tidningsredaktionernas byråer; då naturligtvis skulle jag också blifva befriad från all förlägenhet, ty någon af damerna skulle då intaga denna plats. Men vid tanken på denna lyckliga framtid, och då jag besinnar, att den skriftliga och tryckta pressen alltid haft en bundsförvandt för sina väsendtliga sträfvanden: nyheter och kritik, uti det täcka könets älskvärda mundtliga biträde, måste jag likväl i all ödmjukhet taga mig friheten att adressera mig till: Mina damer och herrar!

50

Mitt herrskap!

Ett århundrade, lärer oss historien, är en kort tid i folkens tillvaro. Men

tiderna mätas icke blott efter årtal; de mätas i folkens lif liksom i den enskildes också efter tidsperiodens vigt. Och då vi se tillbaka, ett sekel från detta år, på vårt fäderneslands historia, så måste vi erkänna, att detta sekel inom sin krets inneslutit en för vårt land, för vårt folk, liksom för dess tidningspress, så vigtig hvälfning, att vi icke känna någon sådan sedan den första svenska eröfringen af Finland och sedan kristendomens införande härstädes. Det lider icke något tvifvel att år 1809 är en betydelsefull vändpunkt uti vårt fäderneslands historia; det lider icke heller något tvifvel att från denna tidpunkt den förnämsta och egentligen betydelsefulla hvälfningen uti den finska tidningspressens uppträdande bör räknas.

Det är visserligen förhållandet, att hvad man kallar yttre historiska tilldragelser icke lätt kunna hänföras till inre grunder. Ju mera likväl generationerna aflägsna sig från dessa tider, hvilka framstå såsom ett yttre tvång, ju mera de lära sig begripa dessas orsaker, desto mera måste de erkänna, att grunden för vexlingen legat uti folkets egna, ännu endast dunkelt medvetna sträfvanden och behof. Det var om någonsin en mäktig uppmaning, denna vexling, som år 1809 för vårt land inträdde, att med kraft och sjelfständighet taga våra egna öden om händer. Vi vore kanske vid återblicken derpå icke alla hugade att medgifva, att så skett. Men jag tror, att vid närmare pröfning vi måste erkänna, att våra förfäder gjort, hvad i deras makt stått; det förgick kanske ett tiotal år, kanske något mera, förrän hvad försynen med oss menade bland oss kom till klart medvetande. För att hålla oss närmast till det ämne, som i dag sammankallat oss alla, för att hålla oss till tidningspressen, finna vi att den först ungefär kring 1820-talet, då detta medvetande började klarna, tog en lifligare fart; och det är från denna tid det uttalades, hvad som af oss aldrig bör förglömmas: »ryssar äro vi icke, svenskar kunna vi icke vara; vi måste vara finnar». Jag anser detta uttalande vara uttrycket af hvad vår framtids frid från denna stund tillhörde.

Skåda vi tillbaka bortom denna gräns, skola vi också finna, att den stunden icke kom alldeles opåkallad; det medvetande, som sålunda uttalade sig, hade redan tidigare börjat gry. Alla här närvarande hafva varit i tillfälle att se reproducerade de små sidorna utaf landets första tidning, detta ringa format och likväl så innehållsrikt, emedan allt hvad der talades berörde finska fosterlandet. Det trädde fram delvis i högtidsdrägt i alexandriner, i den versform, som då tillhörde hvarje utmärktare litterärt uppträdande. Vi skola kanske icke kunna värja oss från ett leende, då vi se det ringa formatet och inom dess gränser de omfattande, stora planerna. Det är förlåtligt! Vi skola kanske finna, att denna vers icke är rätt poesi, vi sakna originalitet, vi sakna möjligen högre inspiration. Den talar kanske allt för systematiskt noggrant om allt, hvad som bör utgöra föremålet för ett fosterländskt sträfvande. Men det betyder ingenting! Dess originalitet var stor, vi kunna vara öfvertygade derom. Den uttalade då något, som för den tiden var nytt för menskligheten och som anslog samtidens medvetande. För oss har det redan blifvit, ehuru icke mindre kärt, som jag hoppas, likväl något vant och gammalt. Der finnes vidare en inspiration öfver all annan, fosterlandskärlekens, en inspiration, som der talar ur hvarje ord. Jag tänker: ingen kan utan rörelse läsa dessa verser. Från denna ringa början, ringa till format, ringa också kanske till hvad den verkat, men stor i sitt syfte, från denna början har efterhand ett allt mera medvetet arbete för det finska fosterlandets, det finska folkets utveckling äfven i tidningspressen kunnat iakttagas.

Då man betraktar det förflutna och vid bedömandet af historiens företeelser kan man väl drömma om, hvad som möjligen kunnat ske. Men dessa drömmar, de äro *blott* drömmar. Man säger: »Om det eller det vilkoret förefunnits, skulle utvecklingen varit en annan, skulle något helt annat skett». Men det är just derpå det beror; dessa vilkor hafva icke förefunnits, och att de icke förefunnits, detta har sin förklaring uti förnuftiga historiska grunder. Skåda vi tillbaka äfven på detta fält, på verksamheten inom fosterlandets tidningspress, kan det väl förefalla oss, såsom om något vida mera under detta sekels förlopp bort kunna åstadkommas. Man kunde säga: »finska folkets passivitet, dess reflekterande lugna lynne, dess långsamhet till handling, har icke tillåtit detsamma en hastigare utveckling», man kunde väl mena: hade allt detta varit annorlunda, huru högt skulle vi icke nu stå. Men nej, det förhåller sig kanske icke så. Sjelfva denna passivitet, sjelfva detta lugn är ett historiens verk. Låtom oss säga det: den finska folkstammen har under hårda år lärt sig att lägga vikt derpå, att denna är vägen till dess rätt. – Vi kunna säga: det är den vishet, detta folk förvärfvat under den hårda kampen för sin tillvaro. Derföre låtom oss vara lugne. Det går långsamt, men det går säkert. Många folk hafva funnits med eldigare lynne än vårt, med skenbart mera handlingskraft. Deras otålighet har drifvit dem framåt; men de hafva förgåtts och deras spår finnes icke mera. Äfven deras lif har varit ett historiens verk; vi vilja icke tadla dem. Men vi må prisa försynen, att detta öde icke varit vårt; vi kunna prisa försynen att vårt folk icke förskyllt ett sådant.

Såsom jag hade äran nämna, år 1809 var för oss, för vårt folk, en vändpunkt. Om något, hade detta års tilldragelser bort vara det och var det äfven i hög grad för vår tidningspress. Men se vi tillbaka på, hvad som då närmast tilldrog sig, finna vi hos våra politiske män från den tiden samma betänksamhet, som i allmänhet tillhör vårt folk. Vi finna dem sysselsatte icke med att gripa efter det nya, utan med att bevara det de egde, men att bevara det såsom vår rätt, icke blott såsom en oss tilldelad lott utaf den herrskande folkstammens berättiganden.

Det var samma förfarande som vår tidningspress mer eller mindre iakttog. Jag hyser åtminstone den öfvertygelse, att den ej endast då utan äfven allt sedan varit ledd af grundsatsen att icke sträfva alltför häftigt efter det nya, för att icke riskera det, som redan funnits. Tillfället är ej egnadt att anföra speciela bevis för detta bedömande. Men den som lefvat längre tid, som lärt sig från skilda håll inhemta hvad som varit nationens behof, den kan ej undgå att hysa öfvertygelsen, det farhågan att förlora, hvad vi ega, varit större än begäret att vinna något mera. Jag vågar anse detta för att ha varit det i våra förhållanden rättaste och för en rätt uppfattning af hvad vår nation, vårt finska folk i sitt innersta begär. Det har tålmod nog att vänta. Men det har ej lättsinne nog att kasta bort hvad det mödosamt vunnit. Denna vår folkkarakter, som också genomträngt dess representanter, mer eller mindre på alla gebit, har lyckats bevara nationen till en tid, då de stora nationaliteterna redan formerat sig, då ej mera i samma grad som förut, de små af statsskäl måste uppoffras, har lyckats bevara den till en tid, då en högre mensklig utveckling beredt ett större skydd äfven åt de fåtaliga och mindre mäktiga nationerna. Sjelfva detta faktum, att nationen fått fortleva till denna tid, denna förhoppningsfullare, framtidstrikare tid, sjelfva detta faktum vittnar om det rätta i dess uppträdande.

Under vexlande öden har vår publicistiska litteratur framgått. Mitt uppdrag sträcker sig ej till att sysselsätta mig med dessa öden, liksom

mitt uppdrag ej sträcker sig till att tala om denna litteraturs framtid. Jag kan sålunda säga, att jag befinner mig rätt på tinnarne af templet. Men det kunde dock kanske tydas illa, om jag ej till det jag redan härom nödgats yttra, skulle tillägga att jag ingalunda förbisett de svårigheter, de yttre hinder, med hvilka tidningspressen i vårt land haft att kämpa, och af hvilka jag sjelf – jag behöfver väl knappast försäkra det – eger en ej så ringa, genom erfarenhet vunnen kännedom. Jag vill dock ej lägga allt för stor accent derpå; ty detta får ofta ett ljud af de obotfärdiges förhinder. Jag vill endast uttala min öfvertygelse, att man oriktigt anser ordets frihet vara en såkallad naturlig rättighet, hvartill redan vilden vore berättigad. Långt derifrån. Eftertanken lärer och historien bevisar, att den är en historisk rätt, att den utvecklas med samhällets utveckling öfverhufvud; och den skulle ega föga värde, om ordet ej hade några bildade mottagare att vända sig till. Dess värde stiger med bildningen; ju högre denna, ju högre också pressens värde. Dess värde stiger likaså med den politiska friheten öfverhufvud; ty det är endast uti starka stats- och samhällsförhållanden, som denna frihet kan göra sig fullt gällande. Det är endast i dessa, som det fria ordet ej förmår rubba samhällsbanden. Lyckligt kunna vi prisa vårt land, vårt folk, att det redan något så när vunnit denna ståndpunkt, ty det finnes väl ingen bland oss, som tror att det lätt kunde vilseföras till brott mot lag och samhällsordning. Tvärtom är det oss kärt att veta och erkänna, att uppskattandet af det fria ordets värde och fordran på denna frihet genomträngt vårt folk ända till samhällsklasser, om hvilka man ej skulle ana att de ha medvetande och känna behof deraf. Så långt kunna vi derföre här ej sträcka vår finska saktmodighet, vår finska blyghet, att vi ej vid ett tillfälle sådant som detta skulle högt uttala vår önskan och vår förhoppning, att det fria lagbundna ordet måtte i detta land ha en snar framtid. Ungdomens otålighet, som alltid begär att sjelf få erfara och se det som dess hjerta eftersträfvar, kan ej tadlas. Man skall blifva gammal för att resignerad glädja sig öfver tider som komma, och hvilka ens ögon ej skola se. Men öfver individens otålighet och resignation står saken, och vi uttala derföre högt denna önskan för det tryckta ordets frihet.

Tillåt mig, mitt herrskap, att tillägga några ord. Dessa svårigheter, vår press haft att öfvervinna, äro ej de enda. Oss är af Försynen beskärmt ett annat hinder – till godo eller ondo. Vi ha i vårt land språkualismen, och det är skäl nog att tala derom, då vi tala om tidningspressen. Det är en svår sak, då i ett land invånare finnas, som tala ett annat språk, och som derigenom blifva fremmande för hvarandra. Detta är svårt; men vida svårare är det om, såsom i vårt land, den högst bildade delen af folket talar ett språk, massan af folket ett annat. Det är de djupa lederna, som vinna segern. Må hvar och en, som hoppas på segern, som arbetar derpå, vara betänkt på huru hans röst skall höras i de djupa lederna. Historien har gifvit oss äfven denna svårighet att öfvervinnas: den måste öfvervinnas?

Jag tror att hvar och en, som fördomsfritt skådar tillbaka på det förflutna seklet – ja han behöfver ej se längre än några årtionden tillbaka – skall finna, att det mest förvånande är det arbete i detta land som gjorts för sagde svårighets undanrödjande. Jag känner det väl, att ehuru mycket gjorts, återstår för framtiden ännu ett stort arbete. Men framtiden må finna på hvilka utvägar som helst för att fortskynda detsamma, så är jag dock öfvertygad att de skola vara kära för fosterlandsvännen, endast de tjena till att binda alla samhällsklasser tillsammans. Hvad det förstnämnda hindret angår, saknaden af press-

frihet, kunna vi vara öfvertygade att politisk frihet i Europa endast är en tidsfråga för alla folk, i alla länder; och därför är pressfriheten också för oss endast en tidsfråga. Men språkfrågan är svårare. Den angår blott oss, den ha vi ej gemensam med det öfriga Europa och den öfriga civiliserade världen. Lemnom den dock tryggt i Försynens hand, såsom vårt folk så ofta lemnat sina öden i denna starka hand, som ledt dem till deras närvarande utveckling, och må vi blott ej genom blind passion och genom att sluta våra ögon till för hvad oss verkligan göres behof, försvåra dess lösning.

Mig återstår endast att ödmjukast uppmana eder, mitt herrskap, att vid denna blick tillbaka på den finska pressens födelse tömma en minnesbägare, med tacksamt erkännande af den tid, som sedan dess förgått, hvilken väl ej fört vår tidningspress, liksom ej heller våra kulturförhållanden i öfrigt, till något stort och utmärkande – detta hade varit en historisk omöjlighet – men hvilken likväl bär vittne om allvarliga bemödanden och många personliga upppoffringar, och hvilken, då blicken vändes tillbaka på densamma, är egnad att ingifva oss en fast förtröstan på framtiden, på en framtid, som alltid må kunna utan blygsel på sin fana bära det ädla namn, Porthan's, som lyste vid den finska pressens vagga.»

10

20

8 FÖRSLAG OM UTGIVNING AV FINLANDS GEOGRAFI

Suomi. Kirjoituksia isän-maallisista aiheista. Toinen jakso. 11 osa

Kunskap om eget land och eget folk är ett vilkor för all insigtsfull medborgerlig verksamhet – ja för individens sedliga bildning öfverhufvud.

30

Denna kunskap är därför näst religionskunskapen den allmänast behöfliga, för den mest bildade såväl som för den stora massan af folket, såsom den äfven är den lättast inhemtade, den, hvori alla samhällsklasser kunna hinna till den mest jemnliska insigt.

Man kan säga: den inhemtas dock icke blott ur böcker; den erfordrar egen åskådning och erfarenhet. Sannt är, att resor och fortsatt vistelse på skilda trakter i eget land utgör ett bildningsmedel, som oftast otillbörligen åsidosattes vid ungdomens uppfostran. Men det behöfver icke sägas, att en sådan erfarenhetskunskap blir inskränkt och osäker, om den icke förberedes och ledes af en duglig läsning. Och om förhållandena tvinga att umbära endera af dessa kunskapskällor, är läsningen ingalunda den mera umbärliga.

40

Af de båda vetenskaper, som omfatta denna kunskap, har fäderneslandets historia varit föremål för trägen forskning, och det är glädjande att denna forskning också redan fört till en lärorik historisk litteratur. Men om Finlands geografi måste man säga, att den hittills icke haft någon enda bearbetare – med all aktning för de mäns verksamhet, hvilka för densamma lemnat ett material förnämligast i stads- och sockenbeskrifningar, naturalhistoriska arbeten, klimatologiska observationer och statistiska samlingar – samt i ganska förtjenstfulla kartor och karteverk.

50

En följd af denna stora brist i vår litteratur är den allmänna okunnigheten om land och folk. – Hvad en sådan okunnighet vill säga, kan lätt bedömas af geografins i modern mening omfattande innehåll, hvartill räknas utom den egentliga jordbeskrifningen, landets geologis-